

"והיית רק למעלה ולא תהיה למטה". (כ"ח י"ג)
"והיית לשמה למשל ולשגינה בכל העמים". (כ"ח ל"ח)

היה לנעל'

המעשה הבא ארע בשנת תרנ"ד. בבגדד היה נוצרי בשם רזוק עבודי, שהיה מבזה את היהודים והיו סובלים ממנו רבות.

רזוק עבד כמנהל חשבונות ומתורגמן בבית המסחר המפורסם "אל בלורגי". יום אחד הגיעו מתווכים יהודים למשרד, רזוק ביזה אותם וקילל נמרצות את דת היהודים. הלכו המתווכים לבית הדין והתלוננו על רשעותו והתנהגותו של אותו רזוק.

בשבת הכריזו החכמים בכל בתי הכנסת בבגדד שאף אחד לא ידבר עם הרשע רזוק, אפילו מילה אחת - "חרם גמור". וכן שאף מתווך ושליח לא יכנס ל"אל בלורגי" כשהוא נמצא שם.

ביום ראשון ישב הרשע הזה בבית קפה להנאתו, לאחר זמן שם לב שהיהודים מתרחקים ממנו, הבין שיש דברים בגו... החל לחשוש... יצא לשוק וניגש ליהודי, הלה ברח ממנו למרחוק כשהוא צועק: "סור ממני טמא!" המשיך הרשע לבית קפה נוסף. ברגע שנכנס קמו כל היהודים ויצאו...

כאשר בית המסחר "אל בלורגי" שלח למתווכים היהודים שיבואו לעשות איתם עסקים, שלחו להודיעם שכל עוד רזוק יושב במשרד הם לא יוכלו להכנס.

ניגש המנהל הערבי לרשע רזוק ואמר לו, או שתלך לפייס את חכמי היהודים, או שתעזוב!!!

יצא הרשע מהמשרד, הלך לחפש עזרה, אבל כל יהודי שראהו ברח ממנו... הסתובב רזוק כל היום והתחנן ליהודים: "אני מבקש סליחה... תביאוני אל החכמים, אני מתחנן תביאוני אל בית הדין..." עד שבסופו של יום אחד ריחם עליו והביאו לבית הדין. שם התחנן והתחרט על מעשיו - **"בקיצור, היה לנעל..."**

אמרו לו כי בשבת יכריזו בבתי הכנסת על התנצלותו. כל השבוע התחבא בביתו כי התבייש לצאת לרחוב. ביום השבת הכריזו בבתי הכנסת כי רזוק התנצל בפני החכמים והתחרט, ומכאן ואילך מותר לדבר ולהתעסק איתו כמקודם.

(יהודי בב"ל)

"והפיצך ה' בכל העמים... והיו חייך תלאים לך מנגד". (פכ"ח)

סיפר הגה"צ רבי אליהו לאפיאני על אור ישראל, הגאון רבי ישראל סלנטר: רבי ישראל אסף כסף כדי לפתוח חנות בגדים בעיר פטרבורג, בירת רוסיה באותן השנים... הוא שלח את רבי אלחנן סלנטר, תלמיד חכם גדול ופיקח מופלא שינהל את החנות...

את הבגדים תפרו טובי החייטים, אך מחירם היה זול יחסית. כך שהחנות הפכה תוך זמן קצר לסיפור הצלחה. כל האצולה הרוסית הגיעה לשם, גנרלים, שרים והפקידות הגבוהה.

רבי אלחנן עשה עליהם רושם חזק באצילותו, בנועם נימוסיו ובפקחותו הרבה, וכמובן השפה הרוסית היתה רהוטה בפיו.

כולם נעשו ידידיו, וכך היה נודע לו על המתרחש בחצר המלוכה, ועל גזירות העומדות להגזר על היהודים. הוא היה מודיע על כך לרבי ישראל, ובעזרת 'ידידיו' הרוסים הם היו מצליחים לבטלם.

פעם אחת, רשעי בני ישראל פעלו לאסור ללמד גמרא לילדי ישראל. בעצתם הרעה הורה הצאר לפרסם בעיתון הרשמי איסור ללמד תלמוד לילדי ישראל.

דבר הגזירה נודע לרבי אלחנן, והוא הודיע על כך לרבי ישראל. ניסו לבטל את הגזירה בכל מיני דרכים, אך ללא הועיל, הם לא הצליחו לבטל את הגזירה בשום פנים ואופן.

עד שה' נתן בליבם ומצאו עצה מחוכמת, הם שיחדו את שר החינוך ברבע מליון רובל, הון עתק, וביקשו כי יוסיפו לכתב הגזירה שתי מילים - "לשון עבריי".

"ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם, ואמר כל העם אמן". (כ"ז כ"ו)

על הקשר בין המצב הכלכלי לפרשת השבוע

מצאיה גדולה מצאנו בדברי גאוני אשכנז, שעל אף שנאמרו לפני כשש מאות שנה הרי הם אקטואלים לזמננו.

מהר"י וויל שמע ממוהר"ר שלום: מה שהתורה מתקיימת באשכנז יותר משאר ארצות, זה כיון שיש להם את היכולת להיות עסוקים בתורה. וזה בגלל שהם לוקחים ריבית מהגויים, ואינם צריכים לעשות מלאכה, ומכח זה יש להם פנאי ללמוד תורה. וגם כל אותם שאינם לומדים מסייעים ללומדי התורה מרווחי הריבית שמקבלים מהגויים.

ואמר, ומה שענתה הגויים עומדים לבטל את ההיתר ליהודים להלוות לגויים בריבית, זה בא כעונש שהפסיקו לסייע ללומדי התורה. כי זה נס בתוך נס שהגויים התירו ליהודים לקחת ריבית, אלא ודאי מה' הוא, אבל עכשיו מידת הדין מקטרגת.

וגם הוא בכלל "אשר לא יקים את דברי התורה הזאת" שפירושו שאינו מסייע ללומדי תורה, הן בסחורה הן בנתינה. (לקט ישר')

דבר אחר: "לא יקים" פירושו, החזנים שאינם מגביהים כדין את ספר התורה לאחר הקריאה. (שם)

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך!" (כ"ח ב)

את המעשה הבא סיפר לי לפני שנים תלמידי הגר בירושלים:

אמו יצאה לקניות בסופרמרקט עם אחיו הקטן. פתע שלח הילד את ידו והפיל מאחד המדפים קופסה של חברת ניקוי מפורסמת ושברה. דמעות עלו בעיניה, המוצר היה יקר ערך, ובשל העניות ששררה בביתם לא ידעה מאין תוכל לשלם עליו.

האנשים שראו את הנעשה והבחינו במבוכתה, ניסו לשכנעה באומרים: "כדאי לך ללכת לבקש מהמנהל, הוא יוותר לך על הנזק". אחרים אמרו: "יש להם ביטוח לדברים כאלה". אך היא כבת ישראל כשרה חששה לגזל, לקחה את המוצר ושלמה עליו.

בבית, כשפתחו את הקופסה מצאו שמצורפת אליה גלויה ובה השתתפות בהגרלה. מכיון שעל הגלויה היה רשום שהבול שולם, שלחו את הגלויה.

עברו מספר שבועות ולביתם הגיע מכתב: "זכיתם בהגרלה - סופשבוע משפחתי במלון מפואר".

התקשרו לחברה, 'לא מתאימה לנו זכיה כזו... האם אפשר להמיר את הפרס במוצרים שלכם?' הסכימו בשמחה.

למחרת, דפיקות בדלת, שני אנשים סוחבים ארבעה ארגזים גדולים של מוצרי אותה החברה. כך במשך שנים, בתחום מוצרי הניקוי היתה להם הרווחה. (נר לשולחן שבת')

וכך נדפס בעיתון הרשמי: "אסור לילדי ישראל ללמוד תלמוד - לשון עברית!" היה זה שמו של ספר דקדוק ידוע...

היהודים שקראו זאת צחקו על הצאר, מה פתאום הצאר האיום והאכזר אשר רודה במליוני אנשים, הוא בכבודו ובעצמו אוסר לקרוא בספר הדקדוק הקטן הזה... ולא ידעו איזו גזירה איומה התבטלה.

(לב אליהו ח"ב עמ' רצ"ה)

"ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייד". (כ"ח ס"ו)

השייח' חסן אלרחבי, מנשיאי העיר שעוד, הקרובה לצנעא, היה בא מזי יום לשכונת היהודים לעשוק כסף ולגבות מיסים. ביומו האחרון, בקיץ תרל"א יצא משכונת היהודים לעת ערב כמנהגו ונעלם, ולא נודע מה קרה לו.

אנשי עירו אמרו - היהודים הרגוהו, ובכל יום היו נכנסים לשכונת היהודים בצנעא, ומאיימים, כי יבואו לנקום נקמת דם נשיאם.

הלכו לטעון אצל השופט חסן עלי ג'מצ'ן, בלבלוהו בדברי כזב, שטטשו את מוחו, והוא בקנאותו ובשנאתו ליהודים הוציא גזר דין שיהודי צנעא בני מוות הם, הואיל ולא המציאו את ההורג.

הוא עצמו לבש בגדי תכלת המורים על מלחמת מצוה, וחגר חרבו בראש הקנאים לשפוך דם.

השמועה הגיעה לצנעא, ומאמת מוות התאספו כולם, יצאו לבית הקברות, התפללו וצעקו 'אנא ה' הושיעה נא'. ברוב יאושם על חייהם העלו עפר על ראשם.

בעת שיצאו להרוג ולאבד עמד אחד מחכמי הדת המוסלמים מבית אלעמרי ויצא להגנת היהודים: 'איך נוכל להרוג נפשות נקיים מבלי עדים וראיה, הרי כבר נאמר מפי נביאנו כי אלוקים הלביש את כל היהודים פחד ומורך לב. הרי אנו רואים שיהודי לא ירים ידו להכות מוסלמי, כל שכן להורגו...' השופט התפייס, דחה את קיום פסק דינו, ופשט בגדי נקמות.

אחר שנמשכה צעקתם כארבע שעות תחת חום השמש הלוהט, בא המבשר והודיע לקהל כי נדחתה הגזירה, כך חזרו לביתם דוויים וסחופים.

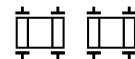
האירו פני תבל, ובשנת תרל"ב השולטן הטורקי כבש את סביבות צנעא. כל עם הארץ נכנע מאימת המלכות העותומנית. איש לא העז לעמוד מנגד, ורק נשיא שעוד מרד בהם. כולם היו תמהים איך העיז למרוד ולהלחם נגד ממשלה אדירה...

אך ה' אימץ והקשה את לבבו על רוב רשעו ודם הנקי אשר שפך. חיילי השולטן ירו בתותחים על מצודתו והפילו את חומותיה. פרצו פנימה, כבשו והרגו את המורדים.

המשיכו לחפש בכל המצודה אולי יש מורדים נחבאים. הציצו בבאר והנה דמות איש. ירדו והעלוהו, והנה הוא שייח' חסן אלרחבי שחוט... אז התגלתה חרפת אנשי שעוד, שהרוצח היה מהם...

השופט ג'מצ'ן קרע את גזר דינו, ובני צנעא יצאו מאפילה לאורה.

(בסערת תימן)

מעשה באחד המתפללים בבית הכנסת ... במרכז בני ברק, תימני ישיש, שהיה תמיד מבקש להעלותו לקריאת הקללות.

כשאלוהו אודות בקשתו התמוהה... סיפר את סיפורו: כשהיה צעיר לימים בבית הכנסת שלהם בתימן, בני הקהילה היו בורחים, פחדו לעלות לתורה בעליית הקללות.

והנה הרב קרא לו ואמר 'אם תשאר ותעלה לתורה אני מברך אותך באריכות ימים' עשה כדברי הרב, מאז המשיך במנהגו זה כל חייו. הוא נפטר קרוב לגיל מאה! (נר לשולחן שבת" מפ"ה הרה"ג צ"פ)

לאריכות ימים ושנים!

פרשת כי תבא שנת תש"ע. בבית הכנסת הליגמן בנין ותיקן היו מעט מתפללים, בעל הקורא היה כהן ולא ידעו מה לעשות איך יסדרו את העליות, את מי יעלו לקללות. אחד המתפללים היה הגאון רבי אברהם גניחובסקי, מיניה וביה אמר רבי אברהם לגבאי: "תעלה אותי - לשישי!" (נר לשולחן שבת" מהרה"ג נמ"א)

"מראשית" - ולא כל ראשית, למעט אלו שאינם משבעת המינים.

"מארצך" - אף ארץ האמורה כאן משבעת המינים.

(ירושלמי ביכורים א' ג, ספרי דברים ח', מנחות פד: ועיין רא"ם וגו"א לשם מה צריך שני לימודים) **אין מביאין ביכורים** אלא משבעת המינים האמורים בשבח הארץ, ואם הביא חוץ משבעת המינים לא נתקדשו. (רמב"ם ביכורים ב' ב')

אמנם מצינו ראשונים שכתבו לחדש שכן מביאים ביכורים מכל פירות האילן, שבדיעבד נתקדשו.

כתב הר"ן: "אע"פ שאין חיוב ביכורים רק בשבעת המינים, אם רצה להביא משאר מינים מביא! וכדברי רבי שמעון 'מעטרין את הביכורים חוץ משבעת המינים'. (חולין קכ: וכן כתב הרשב"א מנחות פד:)

האחרונים תמהו על הר"ן והרשב"א, הרי בירושלמי כתב שלא קידשו, וניסו ליישבם, רעק"א נשאר בצ"ע. (עיין "דרך אמונה" ועוד)

על הפסוק "ולהביא את בכורי אדמתנו ובכורי כל פרי כל עץ שנה בשנה" כתב רש"י: ביכורי כל פרי האילן הם מדברי חכמים!

ותמה המלבי"ם הלא מבואר בירושלמי שלא נתקדשו?! ונראה, מפני שמן התורה אין שיעור לביכורים, קיבלו עליהם להביא לבית ה' מתנה ראויה אחד משישים, כתקנת חכמים. (נחמיה פ"י ל"ו)

וכן כתב המאירי שאפשר להביא ביכורים מכל פירות האילן, אך לא למזבח.

(ב"ב פא:)

על הקשר בין ביכורים, "כי תבוא", עמלק וסליחות

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה". (כ"ב)

דרשתו של בעל "תרומת הדשן"

אמר רבינו: מצות ביכורים ודיניה המיוחדים באים ללמדנו על חשיבות הראשונות. כל ראשית הוא העיקר, הן לדבר מצוה והן לדבר עבירה.

לדבר מצוה: כיון שביכורים היא ראשית המצוות שהאדם נותן משדהו. ביכורים, תרומה, מעשר ראשון, שני, עני - מעתה הכל יהיה טוב וראוי, כי אם מתחיל יפה הכל הולך יפה.

וגם לדבר עבירה: המתחיל הוא העיקר, וראיה לכך, שסמך את פרשת עמלק שהיה הראשון להלחם בישראל לפרשת ביכורים.

דעו שאם מתחילים דבר כשורה, הרי בהמשך הכל ילך כראוי! **ולכן אנו מכבדים** כל כך את מביאי הביכורים. ולכן אנו מכבדים בסליחות הראשונות את גדול העיר, כדי שכן הכל יהיה כהוגן.

אמנם שמעתי מהלך אחר בזה ממוהר"ר רבי שלמה שפירא, ששולחים להתפלל את מי שהמפתח בידו!

שמי שמתפלל בימים נוראים ולא אמר סליחות. דומה למי שנכנס למלך ויש לו מפתח פנימי אבל אין לו מפתח חיצוני. ולכן אנו מכבדים בסליחות את החזן של ימים נוראים, וברור הדבר שמתחילים בגדול. ("לקט יושר" הל' ימי הסליחות, עיין שו"ע תקפ"א א')

מעשה ביהודי שנסע לפרנסתו לאמריקה. כאשר שמע שחברו חוזר לארץ, נתן לו מאה דולר, שימסור לאשתו בירושלים.

אותו זמן היה סמוך לראש השנה. השליח שפחד מהמכס, הניח את השטר בתוך "סליחות" שהיה עמו. במהלך הטיסה הוציא את הסליחות והתפלל בהם.

כשסיים, ביקש ממנו אחד הנוסעים את הסליחות. השליח ששכח שהניח את הכסף, מסר לו את הספר. האיש, הסליחות והכסף נעלמו...

המפקיד תובע מהשליח מאה דולר, או שישלם לפי השער של הדולר בארץ ישראל, שהיה מאה גרושים לדולר.

הגאון רבי צבי פסח פרנק רבה של ירושלים הסתפק בדבר, כי באמריקה מקום המקת, השער הוא שמונים גרוש על כל דולר, ולמעשה עשה פשרה ביניהם.

(רשמי סאלה" חו"מ עמ' ע"ה-ו')

מנהג אשכנז במוצאי שבת סליחות

שליח ציבור מנגן במוצאי שבת "והוא רחום" בניגון שלפני מוסף ימים נוראים ומאריכים בו ביותר. (לוח מנהגי בהכ"ס לבני אשכנז)